

מפני תיקון עולם; מפני דרכי שלום

Chazal's Efforts to Engineer Society

Source Sheet by Rabbi Howard Alpert

More info >

1. **Part I - מפני תיקון עולם** א.

2. **גיטין ל"ב א** ב.

מתני' השולח גט לאשתו והגיע בשליח. או ששלח אחריו שליח. ואמר לו: 'גט שנתתי לך בטל הוא', הרי זה בטל. קידם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה: 'גט ששלחתי לך בטל הוא' הרי זה בטל. אם משהגיע גט לידה, שוב אינו יכול לבטלו:

גמרא: 'הגיעו' לא קתני אלא 'הגיע', ואפיילו ממילא. ולא אמרינן לצעורה הוא דקא מיכוין. או 'ששלח אחריו שליח' למה לי? מהו דתימא לא אלימא שליחותיה דבתרא משליחותיה דקמא דלבטליה, קמ"ל! 'קדם הוא אצל אשתו' למה לי? מהו דתימא כי לא אמרינן לצעורה קא מיכוין הני מילי לשליח, אבל לדידה ודאי לצעורה קא מיכוין, קמ"ל! 'או ששלח אצלה שליח' למה לי? מהו דתימא איהו הוא דלא טרח אדעתא לצעורה אבל שליח דלא איכפת ליה כי טרח ודאי לצעורה קא מיכוין. קמ"ל!

Gittin 32a

MISHNA: If a man sends a Get to his wife with an agent, and the man later meets the agent, or he sent a second agent after him and he said to him: The Get that I gave you is void, the Get is void. Similarly, if the man reached his wife before the Get reached her, or his second agent reached her and said the Get that I sent to you is void, then the Get is void. Once the Get reaches the wife, it can no longer be made void. .

GEMARA: The language used by the Mishna is not "He reached" the agent but: "He met" the agent, meaning even if he reached him incidentally. In such a case, we do not assume that the husband's intent is to vex his wife. ...The Gemara asks: Why do I need the mishna to add the case in which a husband reached his wife before the bill of divorce reached her? Is not obvious that a husband can render void the bill of divorce before it reaches his wife. The Gemara answers: This principle was stated to teach that we do not limit the assumption that his intention is NOT to vex her to the case in which he sends an agent to tell her that the *Get* is void; however, if he said

that to her directly, he certainly intends to vex her. The Gemara asks: Why do I need the mishna to add the case: 'Or where he sent an agent to her'? The Gemara answers: It is necessary to teach that we do not limit the assumption that his intention is not to vex her to a situation in which he is taking the personal effort to reach her and void the Get, but not to the case where the effort is not his but the agent's.

3.

ג. משנה גיטין ד' ב'

משנה: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה עוֹשֶׂה בֵּית דִּין בְּמָקוֹם אַחֵר וּמִבְטָלוֹ. הִתְקִין רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן שֶׁלֹּא יִהְיֶה עוֹשֶׂיין כֵּן, מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם [רְשִׁי: שֶׁהַשְּׁלִיחַ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּדַבָּר מוֹלִיכוֹ לָהּ וְהִיא נִסְתָּ בּוֹ].
גמרא (לג, א): מאי 'מפני תיקון העולם'? אמר ר' יוחנן: מפני תקנת ממזרים, ריש לקיש אמר, מפני תקנת עגונות

Mishnah Gittin 4:2

MISHNA: At first, a husband who wished to render the bill of divorce void would convene a court wherever he chose and render the bill of divorce void in the presence of the court before it reached his wife. Rabban Gamliel the Elder instituted that one should not do this, for the betterment of the world. [*Rashi: The agent, not knowing the Get is nullified, will deliver it; the wife will then assume she received a valid Get and remarry.*]

GEMARA: What is meant by "For the betterment of the world"? R. Yochanan said: for the betterment of *Mamzeirim*; Rish Lakish said: for the betterment of *Agunot*.

4.

ד. גיטין מ"ה א

: מתני' אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם. ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם. רשב"ג אומר מפני תקנת השבויין: גמי איבעיא להו האי מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום דלא לגרבו ולייתו טפי?

Gittin 45a

MISHNA: The captives are not redeemed for more than their actual monetary value, for the betterment of the world...

GEMARA: A question was asked: Does 'For the betterment of the world', refer to the financial pressure that a high ransom would place on the community or to the future captives who will be taken because of the high ransom being paid for them?

5.

ה. גיטין מ"ה א

ו מתני' ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם. רשב"ג אומר: מפני תקנת השבויין;
 גמ': ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם; רשב"ג אומר מפני תקנת שבויין. מאי בנייהו? איכא בנייהות דליכא אלא חד:

Gittin 45a

MISHNA: One may not aid captives in their attempt to escape for the betterment of the world. [**RASHI:** so that captives will not be treated harshly to prevent them from escaping]. Rabban Shimon ben Gamliel says: For the betterment of the captives. [**RASHI:** so that kidnappers will not avenge the escape of the captives by treating other captives with cruelty].

GEMARA: The Gemara asks: What is the practical distinction between the two reasons? The Gemara answers: There distinction is in the case where is only one captive. If this ordinance was instituted for the benefit of the other captives, so that the kidnappers should not avenge a captive's escape by treating the others with cruelty, then if there is only one captive he may be helped to escape.

6.

גיטין ל"ו א .1

מתני' ... הלל התקין פרוסבול מפני תיקון עולם
 : גמ' ...תנן התם: פרוסבול אינו משמט, זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים טו, ט) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו'. עמד והתקין פרוסבול. וזה הוא גופו של פרוסבול: 'מוסרני לכם פלוני דיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה'. והדיינים חותמים למטה או העדים. ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא?! אמר אביי בשביעית בזמן הזה, ורבי היא. דתניא, רבי אומר (דברים טו, ב) וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים - בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים. ותקינן רבנן דהשמט זכר לשביעית. ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, עמד והתקין פרוסבול.

Gittin 36a

MISHNA: Hillel the Elder instituted *Prosbol*.

GEMARA: We learned (*Shevi'it* 10:3): If one writes a *prosbol*, the Sabbatical Year does not abrogate debt. This is one of the matters that Hillel the Elder instituted because he saw that the people of the nation were refraining from lending to one another around the time of the Sabbatical Year and un doing so, they violated that which is written in the Torah: "Beware that there be not a base thought in your heart, (Deuteronomy 15:9). He arose and instituted the *prosbol* so that it would be possible to collect those debts in order to ensure that people would continue to give loans. ... The Gemara asks: But is there anything like this, where by Torah law the

Sabbatical Year cancels the debt but Hillel instituted that it does not cancel the debt? Abaye said: The *baraita* is referring to the Sabbatical Year in the present time, and it is in accordance with the opinion of Rabbi Yehuda HaNasi. As it is taught that Rabbi Yehuda HaNasi says: The verse states in the context of the cancellation of debts: “And this is the manner of the abrogation: He shall abrogate” (Deuteronomy 15:2). The verse speaks of two types of abrogation: One is the release of land and one is the abrogation of monetary debts. Since the two are equated, one can learn that at a time when you release land, [when the Jubilee Year is practiced] you abrogate monetary debts; at a time when you do not release land, [when the Jubilee Year is no longer practiced], you also do not abrogate monetary debts. Since the land is no longer released on the Jubilee Year, Torah Law no longer requires that Debts be abrogated on the Sabbatical Year. Nonetheless, The Rabbis ordained that monetary debts should be abrogated as a memorial to the institution of the Sabbatical Year. Hillel saw that as a result, the people refrained from giving loans to one another, arose and instituted Prusbol, overruling the prior rabbinical ordinance..

7.

Pinchas Kahati on the Mishna, Gittin Ch. 4 Mishna 8

משנה: המוכר שדהו לגוי וְחָזַר וְלָקְחָהּ מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל, הַלּוֹקֵחַ מְבִיא מִמֶּנּוּ בְּכֹרִים, מִפְּנֵי תְקוּן הָעוֹלָם

קהתי: בגמרא מבואר שהיו שתי תקנות שכן הלוקח חייב להביא ביכורים מדין תורה לפי שאין קניין לגוי בא"י להפקיע קרקעה מקדושתה שלא תתחייב במעשרות, אלא שראו חכמים שרבים מוכרים שדותיהם לגויים מתוך שיודעים הם שהקרקע נשארת בקדושתה, ואין להם עונש בדבר. הלכך תיקנו חכמים בראשונה שהלוקח מן הגוי לא יביא ביכורים, כדי שידעו שהקרקע יורדת מקדושתה, ויימנעו ממכירת השדות לגויים; אבל חזרו וראו חכמים שיש שנאלצים למכור שדותיהם, ותקנתם גורמת שישתקעו השדות בידי הגויים, שהואיל וסבורים שפקעה קדושתם אין מקפידים לפדותן. לפיכך חזרו חכמים והעמידו תקנתם על דין תורה, שהלוקח מן הגוי חייב להביא ביכורים כדי שלא תשתקע קרקעה של ארץ ישראל בידי הגויים, שהואיל והם יודעים שהקרקע בקדושתה עומדת ישתדלו לפדותה.

Mishna: One who sells his field to a gentile must purchase and bring the first fruits from the field that he sold, for Tikun Olam

Kahati: The Gemara explains that there were two *Takhanot* instituted. Since the sale of land in Israel to a non-Jew does not remove the land from its *Kedusha*, a Jewish buyer is obligated to bring *Bikurim* from the fruit growing on the land as a matter of Torah Law. But the Rabbis observed that Jews frequently sold their land to non-Jews, knowing that the land retained its *Kedusha* and seeing there was no penalty forthcoming. Therefore the Rabbis ordained originally that that the Jewish buyer of the land not bring *Bikurim* so that they see the land as lowered in *Kedusha* and would therefore refrain from selling land to non-Jews. However, (as time passed) the Rabbis observed that the people continued to sell their land and that the Rabbinic ordinance resulted in having fewer Jews redeem land sold non-Jews, thinking that it was a wasted effort as the land had already lost its *Kedusha*. Therefore, the Rabbis reversed themselves and reestablished their ordinance based on Torah Law, that one who purchases from a non-Jew must bring *Bikurim*, so that the land of *Eretz Yisrael* should remain in non-Jewish hands.

8.

תקנות שתקנו חז"ל מפני תיקון עולם

1. שלא מבטל גט בבית דין במקום אחר - מפני תקנת עגונות / תקנת ממזרים
2. שלא משנה שמו ושם עירו ושם עירה - שלא יבואו להוציא לעז שלא נתגרשה מבעלה ראשונה
3. נפרעת מנכנסי יתומים בנדר - שלא תיראו נשים לישא איש
4. פרוזבול - שלא נמנאו העם מלהלוות זה את זה

5. עבד שעשאו רבו אפתיקי לאחר ושחררו, כופין את רבו השני לשחררו- שלא יאמר לו בשוק שהוא עדין עבדו
6. חצי עבד, כופין את רבו לשחררו ולעשותו בן חורין - שיהיה אפשר לו לישא אשה
7. אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהם - שלא ירבה הגוים לשבות שבוי
8. אין מבריחים את השבויים - שלא נהגו באכזריות עם שבויים עתידים
9. המוכר את עצמו ואת בניו לגוי (גמ'-פעמיים) אין פודים אותו, ופודים את הבנים רק אחר מיתת אביהם - שלא יוסיף למכור את עצמו ואת בנו
10. המוכר את שדהו (בארץ ישראל) לגוי וחזר ולקחה ממנו ישראל מביא הלוקח ביכורים - שיודעים ששדה שימכור לגוי עדין יש בוקדושת א"י, וישתדלו לפדותה מיד הגוי

9.

Halachot Created For the Sake of Tikkun Olam

ט.

1. To not nullify a Get in a distant B"D	To avoid the tragedy of Aguna or Mamzeirut
2. To not use changed names in a Get	To prevent malicious gossip that she never divorced her first husband
3. To allow a woman to collect her Ketubah from orphans with a Neder	To avoid discouraging women from Marrying
4. Pruzbol	To avoid a situation in which loans are not given
5. To require one who received the service of a servant as surety on a loan to free the servant with a written document if he had been freed by the original owner of his service	Under the circumstances, the slave would be free without the document. We require the document to prevent the second owner from publically claiming that the slave is in his service.
6. To require one who owns half of the service of a servant to free the servant	To allow the servant to marry and "be fruitful".
7. Not to redeem a captive for more than his value	To avoid encouraging other nations from capturing Jews
8. Not to help escaping captives	To save future captives from cruel treatment
9. Not to redeem one who repeatedly has sold himself and/or his children into slavery	To discourage this practice
10. To require Bikurim from one who purchases a field from a non-Jew (in Israel)	To encourage the practice of redeeming non-Jewish-owned fields in Israel by reminding the Jewish population that such fields continue in the status as "Kadosh"

10.

PART II - מפני דרכי שלום

11.

משנה גיטין פרק ה' משנה ח'

אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום. פהן קורא ראשון, ואחריו לוי ואחריו ישראל, מפני דרכי שלום; מערבין בבית ישן, מפני דרכי שלום; בור שהוא קרוב לאמה, מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום; מצודות חיה ועופות ודגים יש בהם משום גזל, מפני דרכי שלום - רבי יוסי אומר, גזל גמור; מציאת חרש שוטה וקטן, יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום - רבי יוסי אומר, גזל גמור; עני המנקה בראש הציט, מה שמתחתיו גזל, מפני דרכי שלום - רבי יוסי אומר, גזל גמור; אין ממחין ביד עניי גוים בלקט שכחה ופאה, מפני דרכי שלום:

These items were stated for the sake of the "Paths of Shalom": A Kohen is called first, after him a Levi, and after him a Yisrael;

When creating an *Eiruv Chatzeirot*, the Eiruv is placed in an house where it had regularly been placed before, for the sake of the "Paths of Shalom".

The irrigation ditch closest to the channel that supplies that supplies the water to several pits or fields is filled first, for the sake of the "Paths of Shalom";

One who takes animals, birds, or fish that were caught in traps that he did not set commits robbery on account of the ways of peace. (HA: generally, such items are not acquired by the one who set the traps until he actually takes possession of them) ... Similarly, taking a lost item from a deaf-mute, an imbecile, or a minor and then taken from him is considered robbery, for the sake of the "Paths of Shalom"; ...

If a poor person gleanes olives at the top of an olive tree and olives fall to the ground under the tree, then taking those olives that are beneath it is considered robbery, for the sake of the "Paths of Shalom";

We do not prevent poor gentiles from taking gleanings, forgotten sheaves, and the produce in the corner of the field, for the sake of the "Paths of Shalom".

12.

דברים רבה ה' י"ב

(יב) 'פי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום' (דברים כ, י), הלקח אלו הן דברים שאמרו מפני דרכי שלום, כך שנו חכמים אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום, פהן קורא ראשון... רבנן אמרי תדע לך כמה גדול כחו של שלום אפלו המלקמה שאין אדם יורד לתוכה אלא בתרבות וברמחים, אמר הקדוש ברוך הוא כשתהיו הולכים לעשות מלקמה לא תהיו פותחין תחלה אלא בשלום.

Devarim Rabbah 5:12

"When you approach a city to do battle against it, first call out to it in Shalom" (Deut. 20,10). The *Halacha* states, 'These are items said for the path of *Shalom*'. Thus the sages taught, 'These items are said for the ways of peace: a *Kohen* is called first...'. The Rabbis said, 'Know how great is the power of *Shalom*, *HKB"H* says that even war, into which Man descends only with swords and spears, should be opened only with *Shalom*'.

13.

ג. משנה גיטין ה' ח'

(ח) וְאֵלּוּ דְבָרִים אָמְרוּ מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם. כֹּהֵן קוֹרֵא רִאשׁוֹן, וְאַחֲרָיו לוי וְאַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם...

Mishnah Gittin 5:8

(8) These are the matters that the Sages instituted on account of the ways of peace: At public readings of the Torah, a priest reads first, and after him a Levite, and after him an Israelite, on account of the ways of peace. [*Rashi*: so that people should not quarrel about who is the most distinguished member of the community].

14.

ג. גיטין נ"ט ב

גמ' ... א"ל אביי לרב יוסף: מפני דרכי שלום? דאורייתא היא! א"ל, דאורייתא ומפני דרכי שלום. כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום, היא דכתיב (משלי ג, יז) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. אלא אמר אביי, לכדמר דתניא שנים ממתניין זה לזה בקערה שלשה אין ממתניין, הבוצע הוא פושט ידו תחלה. ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו.

Gittin 59b

GEMARA: The mishna teaches that at public readings of the Torah, a priest reads first, and after him a Levite. ... Abaye said to Rav Yosef: why does the mishna teach that the priest reads first from the Torah on account of the ways of peace, indicating that this is a rabbinic enactment? Is it not by Torah law that he reads first? Rav Yosef said to Abaye: Indeed, it is by Torah law, but the reason that the priest reads first is on account of the ways of peace. Abaye objected: Aren't the *halakhot* of the entire Torah also given on account of the ways of peace, as it is written: "Her ways are ways of pleasantness, and all her paths are peace" (Proverbs 3:17)? Rather, Abaye said: The mishna's statement that a priest reads first from the Torah on account of the ways of peace is in accordance with what was said by my master, Rabba. As it is taught in a *baraita* (*Tosefta, Berakhot* 5:3): When two people are eating together from a single dish, they must wait for each other, but if there are three, each eats when he wishes and they do not need to wait for each other. Generally, the one who breaks bread extends his hand to take food first, but if he wishes to show respect to his teacher or to one who is greater than he and allow him to take first, he has permission to do so. And the Master, Rabba, said with regard to this *baraita*: They taught this with regard

to a meal, that one may show honor to a person of greater stature and allow him to take food first. But in the synagogue, one may not show another honor, because the congregants are liable to come to quarrel about who is the most distinguished among them.

15.

גיטין ס' ב

.טז.

משנה: מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום
גמ': מאי טעמא? אילימא משום כבוד, והא ההוא שיפורא דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא. אלא משום חשדא:
רש"י: אם באת לשנות את מקומו, הנכנסין לאותו הבית ולא יראו שם את העירוביחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב.
תוס': שלא יאמרו מפני החשד שחושדים אותו לגנוב פת של עירוב אין מניחים אותו שם.

Gittin 60b

MISHNA: The *Eiruv Chatzeirot* is placed in an house where it had regularly been placed before, on account of the ways of peace.

GEMARA: What is the reason? If we say that it is to show respect to the owner of that house, wasn't it related about a certain charity box, which was fashioned for the benefit of the community and brought honor to the person in whose house it was placed, that initially it was placed in Rav Yehuda's house, and afterward it was moved to Rabba's house, and afterward it was transferred to Rav Yosef's house, and afterward it was moved to Abaye's house, and afterward it was moved to Rava's house. Rather, say instead that the Sages instituted this enactment to avoid arousing suspicion.

[**RASHI:** Visitors to the house who are used to seeing the bread of the *Eiruv* and who now see it missing will believe the residents had been carrying without the benefit of an *eiruv*.]

[**TOSEFOT:** Since the *eiruv* had regularly been placed in a particular house, were it to be moved, people might think that the residents of the alleyway suspected that the owner of the house was stealing from them, and therefore they put it somewhere else].

16.

תלמוד ירושלמי עירובין כ' ב

.טז.

א"ר יהושע: מפני מה מערבין בחצירות? מפני דרכי שלום! מעשה באשה אחת שהיתה דבובה לחבירתה ושלחה עירובה גבי ברה. נסתיה וגפפתיה ונשקתיה אתא ואמר קומי אימה. אמרה הכין הוות רחמה לי ולא הוינא ידעה. מתוך כך עשו שלום. הדא הוא דכתיב (משלי ג': י"ז) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום:

Jerusalem Talmud Eruvin 20b

R. Yehoshua said: Why do we make *Eruvei Chatzeirot*? For the sake of the "Paths of Peace". There was an incident involving a woman who was antagonistic to her neighbor and sent her her son to the neighbor with their share of the *Eiruv Chateirot*. The neighbor hugged and kissed the son, who then related this back to his mother. She said to her self, 'how warmly my neighbor feels about me and I never knew. Through this, they made Shalom. Thus it is written (Prov. 3:17), 'Its ways are ways of pleasantness and all its paths are to peace'".

17.

גיטין ס"א א

.י.

מתני': משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור, אבל לא תבור ולא תטחן עמה.
 אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה, אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום.
גמרא: מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן. רבא אמר הכא בעם הארץ דרבי מאיר וטומאה וטהרה דרבנן, דתניא: איזהו עם הארץ? כל שאינו אוכל חוליו בטהרה, דברי רבי מאיר...

Gittin 61a

MISHNA: A woman may lend utensils to her friend who is suspect with regard to eating produce that grew in the Sabbatical Year. Utensils that may be lend include: A winnow, a sieve, a mill, and an oven. But she may not separate the grain from the chaff or grind wheat with her, [note: acts assist her in the performance of a sin]. The wife of a *haver* may lend the wife of an *am ha'aretz*, a winnow and a sieve, and she may even select, grind, and sift with her. But once the wife of the *am ha'aretz* pours water into the flour, thereby rendering it susceptible to ritual impurity, the wife of the *haver* may not touch anything with her, because one may not assist those who commit transgressions. All of the allowances mentioned in the mishna were stated only on account of the ways of peace.

GEMARA: The Gemara asks: **What is difference between** selecting and grinding grain with a woman who is suspect regarding the Sabbatical Year, which is prohibited in the first clause of the Mishna, **and** the wife of a *haver* assisting the wife of an *am ha'aretz* in her selecting and grinding. which is permitted in the second clause?

Abaye said: Most *amei ha'aretz* tithe their produce, and therefore there is no reason to render it prohibited to assist the wife of an *am ha'aretz* in her work, as she is probably preparing a permitted food. Although there may be concern that the food was not tithed due to the minority of *amei ha'aretz* who do not separate tithes, this concern is ignored on account of the ways of peace. **Rava said: Here** the mishna speaks **about the *am ha'aretz* as defined by Rabbi Meir and the issue of ritual impurity and purity by rabbinic law.** It does not speak about the matter of separating *teruma* and tithes. **As it is taught** in a *baraita* (*Tosefta, Avoda Zara* 3:10): **Who is an *am ha'aretz*? Anyone who does not eat his non-sacred produce in a state of ritual purity; this is the statement of Rabbi Meir.**

18.

תלמוד ירושלמי דמאי י"ז ב .יט.

(Also found in Mishnot Demai 4:2)

משנה: המדיר את חברו שיאכל אצלו והוא אינו מאמינו על המעשרות, אוכל עמו בשבת הראשונה אע"פ שאינו נאמן על המעשרות בלבד שיאמר לו מעושרין הן. ובשבת שניה אע"פ שהוא נודר ממנו הנייה לא יאכל עד שיעשר

גמרא: ר' ינאי בי רבי ישמעאל בשם ר' יוחנן בשבת של פרוטגמייא התירו מפני איבה.

Jerusalem Talmud Demai 17b

MISHNA: If one who is not trustworthy in matters of tithing made a *Neder*, determined that his friend should dine with him, his friend may dine with him on the "First Shabbat" [Note: the celebratory meal on the first Shabbat after his wedding at which Sheva Berachot are recited], even though he is not trusted regarding tithes, as long as he tells him that the food was tithed. For the second Shabbat, The friend may not dine with him even if he had taken a *Neder*, until he takes tithes.

GEMARA: R. Yanai of the House of R. Yishmael said in the name of R. Yochanan, we allowed him to dine on the Shabbat of פרוטגמייא for the sake of avoiding hostility.

19.

גיטין ס"א א .יט.

משנה: אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום:

גמרא: ת"ר מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום:

Gittin 61a

MISHNA: One does not protest against poor gentiles who come to take gleanings, forgotten sheaves, and the produce in the corner of the field, which is given to the poor [*pe'a*], although they are meant exclusively for the Jewish poor, on account of the ways of peace.

GEMARA: the Sages taught in a *baraita* (*Tosefta* 5:4): One sustains poor gentiles along with poor Jews, and one visits sick gentiles along with sick Jews, and one buries dead gentiles along with dead Jews. All this is done on account of the ways of peace.

20.

ירושלמי, גיטין פרק ה', הלכה ט

.כ.

תני: עיר שיש בה גוים וישראל מעמידין גבאי גוים וגבאי ישראל וגובין משל גוים ומשל ישראל; ומפרנסין עניי גוים ועניי ישראל; ומבקרין חולי גוים וחולי ישראל; וקוברין מתי גוים ומתי ישראל; ומנחמין אבילי גוים ואבילי ישראל; ומכבסין כלי גוים וכלי ישראל מפני דרכי שלום.

גירדאי שאל לרבי אימי: יום משתה של גוים מהו? וסבר מישרי לון מן הדא מפני דרכי שלום. אמר ליה רבי אבא והתני ר חיייה: יום משתה של גוים אסור! אמר ר אימי אילמלא ר אבא כבר היינו באין להתיר ע"ז שלהן, וברוך שהבדילנו מהן

21.

Jerusalem Talmud Gittin, Ch. 5 Hal. 9

.כא.

It was taught: In a city inhabited by both non-Jews and Jews, we establish non-Jewish and Jewish charity managers, collect from non-Jews and from Jews, and sustain the poor of the non-Jews and the poor of the Jews; we visit non-Jewish sick and Jewish sick; we bury non-Jewish dead and Jewish dead; we console non-Jewish mourners and Jewish mourners; and we launder the clothes of non-Jews and the clothes of Jews. All this is done for the sake of the "Paths of Shalom".

Some *Girda'i* (HA: a term of insult, used as we might use "clod") asked R. Imi: What about the non-Jews' festive day? And he [the *Girda'i*] reasoned that it should be permitted to Jews for the sake of the "Path of Shalom". R. Abba said to him that R. Hiyah taught: The festive days of non-Jews are forbidden for Jews. R. Imi said: If not for R. Abba, we would already be approaching the point of permitting their idolatry. Bless God who distinguished us from them!

22.

הלכות שתקנו חז"ל מפני דרכי שלום

.כב.

1. כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל
2. מערבין בבית ישן
3. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשונה
4. יש גזל בחיה ועופות ודגים
5. יש גזל במציאת חרש שוטה וקטן
6. עני המנקף בראש הזית, יש גזל במה שתחתיו
7. אין ממחין ביד עניי גיום בלקט ובשכחה ובפאה
8. משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה, וכברה, ורחים, ותנור
9. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה; ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה
10. מחזיקין ידי גוים בשביעית ושואלים בשלומם

11. מפרנסים עניים נכרים עם עניים ישראל
12. מבקרים חוליי נכרים עם חולי ישראל
13. (מספידים ו) קוברין מתי נכרים עם מתי ישראל
14. מנחמין אבילי גוים
15. עיר שיש בה ישראל וגוים, הפרנסים גובין מישראל ומגוים
16. אוכל עם חבירו המודר שיאכלו אתו בשבת החתונה אע"פ שאינו מאמין על המעשרות

Halachot Created Mipnei Darchei Shalom -

"For the Sake of the Paths of Peace"

1. A Cohen is the first to be called to the Torah, etc.
2. The Eruv Tchumim is always placed in a home used previously
3. The irrigation ditch closest to the canal is the first to receive water
4. Taking undemesticated animals, birds, and fish is theft
5. Taking from one who is mute, intellectually impaired, or a minor is theft
6. If a pauper is in a olive tree collecting fruit, it is theft to take fruit laying under the tree
7. We do not prevent a non-Jew from collecting Leket, etc.
8. A woman may lend a winnow, a sieve, and an oven to her friend who is lax regarding the laws of the Sabbatical Year
9. The wife of a Chaver may lend a winnow and a sieve to the wife of an Am Ha-aretz (who is presumed to be lax in the laws of purity) and may select, grind, and sift flour with her
10. We give Chizuk to non-Jews who work their land during Shvi'it
11. We support non-Jewish pauper as we support Jewish poor
12. We visit non-Jewish sick as we visit Jewish sick
13. We (eulogize and) bury non-Jews dead as we do Jews
14. We console non-Jewish mourners
15. The community fund collects from non-Jews and Jews in a city in which both reside
16. One is allowed to dine with a friend at his Shabbat Chatan, when he has taken an oath showing how strongly that he feels about joining him

23.

Part III - משום איבה

כג.

24.

כתובות נ"ח ב

כד.

אמר רב הונא אמר רב: יכולה אשה לומר לבעלה: 'איני ניזונת ואיני עושה', קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה. וכי אמרה: 'איני ניזונת ואיני עושה' הרשות בידה.

Ketubot 58b

Rav Huna said that Rav said: A woman may say to her husband: I will not be sustained by you and, in turn, I will not work for you [i.e. you will not keep my earnings]. He reasons that when the Sages instituted the obligations and rights of a husband and wife, the husband's obligation to provide for the wife's sustenance was the primary one, and his right to take her earnings is only in order to prevent animosity. Since her right to sustenance is primary, she may say: I will not be sustained by you you will not keep my earnings.

25.

רש"י על כתובות נח, א

.כה.

תחילת תקנתא לטובתה תקנוה, משום דזמנין דלא ספקה במעשה ידיה למזונות. ותקנו תחילה עיקר תקנתא שיזון את אשתו. והדר תקון לו מעשה ידיה משום איבה.

RASHI, Ketubot 58a

The initial *Takanah* was instituted for her benefit; at times her earnings may not be sufficient to sustain her, so the instituted the primary *Takanah* that he should provide sustenance for his wife. Afterwards, they ordained his right to her earnings in order to avoid his harboring hostile feelings towards her.

26.

Bava Metzia 12b: "Items found by a married woman become the property of her husband, to avoid איבה"

.כז.

1. Rishonim argue whether there is a concern for איבה in a situation in which the husband is NOT providing his wife with sustenance.)

2. If a woman is "divorced but not yet divorced" (i.e. he is contesting the validity of the גט or they are separated but he has not yet given a Get), anything she finds belongs to her even if she is receiving sustenance from him as required. Two reasons are given:

a. There is already איבה because of the pending divorce.

b. In the case of a pending divorce, he rabbis require the husband to support his wife as "encouragement" for him to give the Get. That consideration takes priority over the איבה that might result by her keeping her findings.

3. The Gemara in Yevamot (90b) discusses a case in which a woman remarries after her husband is lost at sea, only to have the husband reappear after the remarriage. It rules that she must divorce both men. Items found before the divorces are finalized belong to her, since any איבה that may exist will be between the two man and not between either of them and her. .

27.

בבא קמא ק"ב ב

.כח.

א"ל אביי (לרב זירא): אין, דעתו של אדם על תפילין - המקדיש נכסיו סבר מצוה קא עבידנא. ואין דעתו של אדם על כסות אשתו ובניו משום איבה

Bava Kamma 102b

Abaye said to Rabbi Zeira: the intention of a person who consecrates his property is to include his phylacteries, because one who consecrates his property thinks to himself: I am performing a mitzva, and he therefore intends to include his phylacteries; but the intention of a person who consecrates his property is not to include the clothing of his wife and his children, due to the enmity that doing so would create.

28.

עירובין פ"א א .כת.

גמ' תנינא נדא זימנא: בכל מערבין ומשתתפין, חוץ מן המים והמלח! אמר רבה: לאפוקי מדרב' יהושע, דאמר: כפר — אין, מידי אחריןא — לא, קמשמע לן "בפל". איתיביה אבני: בכל מערבין עירובי חצירות ובכל משתתפין שיתופי מבואות, ולא אמרו לערב בפת אלא בחרצר בלבד. מאן שמעת ליה דאמר פת — אין, מידי אחריןא — לא, רבי יהושע, וקתני "בפל"! אלא אמר רבה בר בר חנה: לאפוקי מדרב' יהושע, דאמר שלימה — אין, פרוסה — לא, קמשמע לן "בפל". ופרוסה מאי טעמא לא? אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי: משום איבה.

Eruvin 81a

GEMARA: What is the reason that a broken loaf of bread, may not be used for an *eiruv*? Rabbi Yosei ben Shaul said that Rabbi Yehuda HaNasi said: The reason is due to potential enmity (איבה) between neighbors.

[Rashi: To avoid a situation where one person says to the other: You contributed a mere slice of bread, while I donated an entire loaf, the Sages instituted that each person should provide a whole loaf.]

29.

יומא י"ב ב .כת.

ת"ר: אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו. ראשון - חוזר לעבודתו; שני - כל מצות כהונה גדולה עליו, דברי ר' מאיר. ר' יוסי אומר: ראשון - חוזר לעבודתו; שני - אינו ראוי לא לכ"ג ולא לכהן הדיוט. אמר ר' יוסי: מעשה ביוסף בן אלם בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו, ואמרו חכמים: ראשון - חוזר לעבודתו; שני - אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט, כ"ג משום איבה; כהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מורדין.

Yoma 12b

The Sages taught: If a disqualification befalls the High Priest and they appointed another in his stead. In the event the impurity is resolved, the original High Priest -

returns to his service; the second, acting High Priest - all the mitzvot of the High Priesthood are incumbent upon him, according to R. Meir. Rabbi Yosei says: The original priest - returns to his service; the second - is fit to serve neither as High Priest nor as a common priest. Rabbi Yosei supported his opinion with a story involving the priest Yosef ben Elem of Tzipori, who, when a High Priest disqualified, the priests appointed him in his stead. After the impurity was resolved, the Sages said: The original High Priest returns to his service, while the second is fit to serve neither as High Priest nor as a common priest. The Gemara explains: Neither as a High Priest, due to the enmity that would arise if there were two High Priests with equal standing in the Temple; nor as a common priest, because the principle is: One elevates to a higher level in matters of sanctity and one does not downgrade.

30. The Rabbis permit several acts between Jews and non-Jews which would otherwise be prohibited **מדרבנן** in order to prevent **איבה**. Examples include:
1. It is permitted to accept a gift from an idol worshipper on his holy day (an act that is normally prohibited) if there is a concern that refusing the gift will create **איבה**.
(Tur, Yoreh Deah 148)
 2. A Jewish midwife can deliver the child of an idolater for her usual fee to prevent **איבה**, but not on Shabbat since Shabbat gives her an excuse not to do it. (Tal. Avoda Zara, 26a) (It would otherwise be prohibited to deliver a child into idolatry).
 3. A Jew must help unload and help up the mule of a non-Jew. even when the animal is not suffering, because of **איבה**.

איבה is not a consideration when the Issur is a Torah prohibition.

